



Εθνικό Κέντρο
Κοινωνικών Ερευνών

Πακέτο Εργασίας 4 (ΠΕ4)

Αειφόρος τουριστική
ανάπτυξη: Καταδυτικός
Τουρισμός σε Θαλάσσιες
Προστατευόμενες Περιοχές και
Θερμαλισμός σε Περιοχές
Ιαματικών
Φυσικών Πόρων

Συνοπτική έκθεση ευρημάτων
καταγραφής και ανάλυσης
περιεχομένου των Μέσων
αναφορικά με τον καταδυτικό
τουρισμό και τον θερμαλισμό.

Σεπτέμβριος 2020



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΠΠΑ & ΤΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΑΝΕΚ

ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ



Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ερευνητική ομάδα



Επιστημονικός Υπεύθυνος

Νίκος Δεμερτζής, Καθηγητής ΕΚΠΑ,
Διευθυντής & Πρόεδρος ΔΣ ΕΚΚΕ

Ερευνητές - ερευνήτριες

Δρ. Λυδία Αβράμη, Επιστημονική Συνεργάτις ΕΚΚΕ
Δρ. Σταμάτης Πουλακιδάκος, ΕΔΙΠ, ΕΚΠΑ, Επιστημονικός
Συνεργάτης ΕΚΚΕ

**ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ**

Κρατίνου 9 και Αθηνάς
Πλατεία Κοτζιά, 105 52 Αθήνα

Πληροφορίες:

www.ekke.gr

Τηλ: 210 7491674

e-mail: president@ekke.gr,

lavrani@ekke.gr

Πακέτο Εργασίας 4 (ΠΕ4)

Αειφόρος τουριστική ανάπτυξη: Καταδυτικός Τουρισμός σε
Θαλάσσιες Προστατευόμενες Περιοχές και Θερμαλισμός σε Περιοχές
Ιαματικών Φυσικών Πόρων

Συνοπτική έκθεση αποτελεσμάτων ποσοτικής ανάλυσης περιεχομένου

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι μια πρώτη απεικόνιση-αποτίμηση της δημόσιας συζήτησης, όπως αυτή λαμβάνει χώρα στα ΜΜΕ, αναφορικά με τον θερμαλισμό σε περιοχές ιαματικών φυσικών πόρων και τον καταδυτικό τουρισμό σε θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές. Λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των ερευνώμενων θεμάτων, όπως η εξειδικευμένη τους φύση, η σχετικά περιορισμένη και εν γένει αποσπασματική παρουσία τους στα ΜΜΕ, καθώς και το γεγονός ότι μπορεί να παρουσιάζονται ως θέματα σε ΜΜΕ με διαφορετικό ενημερωτικό προφίλ (μέσα γενικού περιεχομένου, μέσα ειδικού περιεχομένου, τοπικά μέσα), κρίθηκε σκόπιμο η έρευνα για τα σχετικά δημοσιεύματα να διεξαχθεί στο διαδίκτυο. Κατ' αυτόν τον τρόπο, συγκεντρώθηκαν κατά το δυνατόν περισσότερα δημοσιεύματα που να αναφέρονται στον θερμαλισμό ή/και τον καταδυτικό τουρισμό.

Για τη συλλογή του δείγματος ακολουθήθηκε η μέθοδος της «ευκαιριακής δειγματοληψίας» (convenience sampling), με την εισαγωγή λέξεων-κλειδιών (ιαματικές πηγές, ιαματικός τουρισμός, θερμαλικός τουρισμός, θερμαλισμός, καταδυτικός τουρισμός, θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές) στη μηχανή αναζήτησης της Google και την κατάταξη των αποτελεσμάτων με βάση τη σχετικότητα τους με τις λέξεις-κλειδιά. Στη συνέχεια εφαρμόστηκε επιπλέον φίλτρο, προκειμένου να εμφανίζονται ως αποτελέσματα μόνο δημοσιεύματα από ενημερωτικές ιστοσελίδες. Με αυτό τον τρόπο επιδιώκεται η κάλυψη των σχετικών αναφορών σε μέσα διαφορετικού ενημερωτικού προφίλ (μέσα γενικού περιεχομένου, μέσα ειδικού περιεχομένου, τοπικά μέσα), τα οποία διαθέτουν σχετικά υψηλή επισκεψιμότητα και εμφανίζονται στη μηχανή αναζήτησης της Google ως αξιόπιστα μέσα ενημέρωσης. Θα πρέπει να σημειωθεί στο σημείο αυτό, ότι η χρήση της μηχανής της Google για τον εντοπισμό των ενημερωτικών ιστοσελίδων με δημοσιεύματα σχετικά με τον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό, συνεπάγεται ως περιορισμό το γεγονός ότι η «αξιολόγηση» και η κατηγοριοποίηση των ενημερωτικών ιστοσελίδων ακολουθεί τη λογική αυτής της μηχανής αναζήτησης. Συνολικά συλλέχθηκαν και αναλύθηκαν 502 δημοσιεύματα-μονάδες ανάλυσης που περιέχουν μία τουλάχιστον αναφορά στον θερμαλισμό ή/και στον καταδυτικό τουρισμό, ώστε το μέγιστο σφάλμα εκτίμησης ποσοστών να είναι μικρότερο από $\pm 4,37\%$ σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95%.

Σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο του πρωτοκόλλου ανάλυσης, οι παράμετροι ανάλυσης, βάσει των οποίων κωδικοποιήθηκαν τα συλλεχθέντα δημοσιεύματα, σχετίζονται με τις παραμέτρους-ερευνητικούς στόχους που έχει θέσει η ερευνητική πρόταση αναφορικά με τη διερεύνηση του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού ως μελετών περίπτωσης. Ως εκ τούτου, στο πρωτόκολλο έρευνας περιλαμβάνονται οι ακόλουθες παράμετροι ανάλυσης:

1. Το είδος του Μέσου, δηλαδή εάν το υπό έρευνα περιεχόμενο δημοσιεύεται σε μέσο γενικής ενημέρωσης, σε τοπικό μέσο ή σε μέσο ειδικού ενδιαφέροντος.
2. Την ημερομηνία δημοσίευσης, όπου καταγράφεται η ακριβής ημερομηνία δημοσίευσης του υπό έρευνα περιεχομένου.
3. Το έτος δημοσίευσης, προκειμένου να υπάρχει μια σαφής ένδειξη για το διάστημα αναφοράς των ερευνώμενων δημοσιευμάτων και κατ' επέκταση της έρευνας.

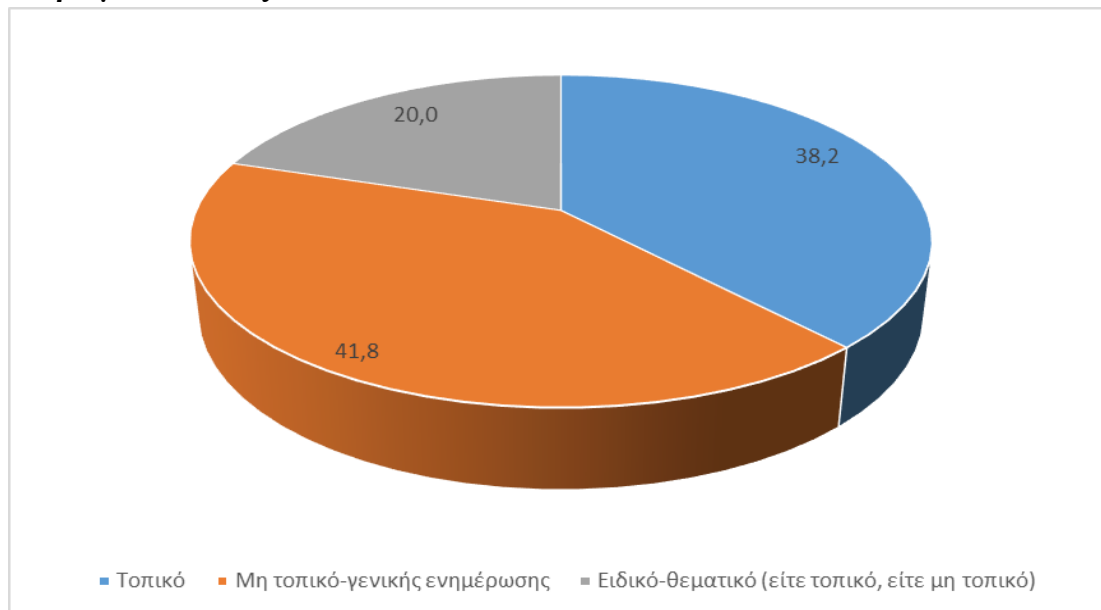
4. Το πρόγραμμα αναφοράς, δηλαδή εάν το δημοσίευμα αφορά τον θερμαλισμό ή τον καταδυτικό τουρισμό.
5. Ο τόπος αναφοράς, εάν και εφ' όσον στο δημοσίευμα αναφέρεται συγκεκριμένος τόπος σχετιζόμενος με θερμαλισμό ή/και καταδυτικό τουρισμό.
6. Εάν η αναφορά στον θερμαλισμό ή/και καταδυτικό τουρισμό αποτελεί το κύριο θέμα του δημοσιεύματος ή δευτερεύον.
7. Εάν γίνεται αναφορά στο νομικό πλαίσιο που διέπει (ή έχει προταθεί για) τον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό και εάν αυτό αξιολογείται αρνητικά ή θετικά, ή εάν αναφέρεται με ουδέτερο τρόπο.
8. Εάν γίνεται αναφορά σε περιβαλλοντικές παραμέτρους της λειτουργίας εγκαταστάσεων ή της παροχής υπηρεσιών θερμαλισμού/καταδυτικού τουρισμού και εάν αξιολογούνται αρνητικά ή θετικά, ή εάν αναφέρονται με ουδέτερο τρόπο.
9. Εάν γίνεται αναφορά στο φυσικό τοπίο εντός του οποίου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις ή/και παρέχονται οι υπηρεσίες θερμαλισμού/καταδυτικού τουρισμού και εάν αυτό αξιολογείται αρνητικά ή θετικά, ή εάν αναφέρεται με ουδέτερο τρόπο.
10. Εάν γίνεται αναφορά στην ιστορία του μέρους/εγκαταστάσεων/υπηρεσιών θερμαλισμού η/και καταδυτικού τουρισμού.
11. Εάν υπάρχει στο δημοσίευμα φωτογραφία ή βίντεο με απεικόνιση σχετική με θερμαλισμό ή/και καταδυτικό τουρισμό.
12. Εάν γίνεται αναφορά σε οικονομικές παραμέτρους που σχετίζονται με τον θερμαλισμό ή/και τον καταδυτικό τουρισμό και εάν αξιολογούνται αρνητικά ή θετικά, ή εάν αναφέρονται με ουδέτερο τρόπο.
13. Εστιάζοντας περαιτέρω στις οικονομικές παραμέτρους, εξετάζουμε εάν υπάρχουν επιπλέον αναφορές που να παραπέμπουν στην «εθνική» ή την τοπική οικονομία και εάν αξιολογούνται αρνητικά ή θετικά, ή εάν αναφέρονται με ουδέτερο τρόπο.
14. Εάν υπάρχουν αναφορές στις παρεχόμενες υπηρεσίες και στις υποδομές του θερμαλισμού ή/και του καταδυτικού τουρισμού και εάν αξιολογούνται αρνητικά ή θετικά, ή εάν αναφέρονται με ουδέτερο τρόπο.
15. Εάν υπάρχουν αναφορές σε τοπικές, κρατικές ή Ευρωπαϊκές αρχές και εάν αξιολογούνται αρνητικά ή θετικά, ή εάν αναφέρονται με ουδέτερο τρόπο.
16. Εάν το υπό μελέτη δημοσίευμα στοχεύει πρωτίστως:
 - α) στην άσκηση κριτικής,
 - β) στην παράθεση εξελίξεων-ενημέρωση αναφορικά με τον θερμαλισμό ή/και τον καταδυτικό τουρισμό,
 - γ) στην προώθηση/προβολή των δραστηριοτήτων θερμαλισμού/καταδυτικού τουρισμού,
 - δ) στην απλή αναφορά στις δραστηριότητες αυτές, χωρίς την παράθεση άλλης ουσιαστικής πληροφορίας.

Με βάση αυτές τις παραμέτρους ανάλυσης παρατίθενται στη συνέχεια τα πλέον σημαντικά αποτελέσματα που προκύπτουν από την ποσοτική ανάλυση περιεχομένου που διεξήχθη.

Σε ό,τι αφορά τα είδη των Μέσων στα οποία εντοπίστηκαν τα δημοσιεύματα με τουλάχιστον μία αναφορά στον θερμαλισμό ή/και τον καταδυτικό τουρισμό, προκύπτει ότι σχετικές αναφορές εντοπίζονται πρωτίστως σε ιστοσελίδες γενικής ενημέρωσης (41,8%), δευτερευόντως σε ενημερωτικές ιστοσελίδες τοπικών Μέσων

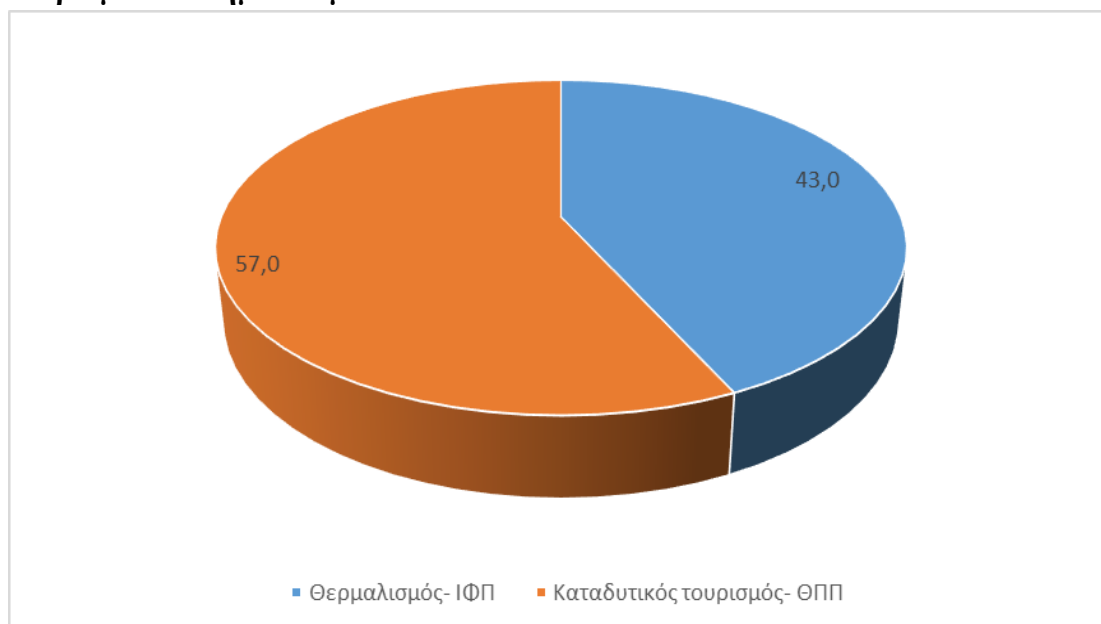
(38,2%) και, τέλος, σε ειδικά-θεματικά μέσα (π.χ. μέσα επικεντρωμένα στον τουρισμό), σε ποσοστό 20% (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1: Ποσοστιαία κατανομή αναφορών σε θερμαλισμό/καταδυτικό τουρισμό ανά είδος Μέσου



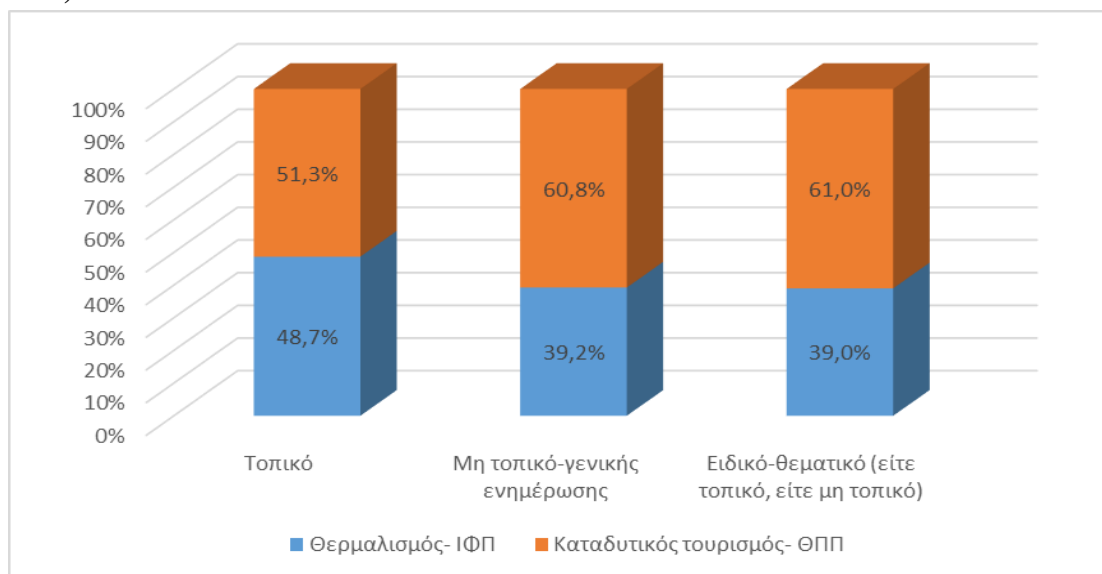
Όσον αφορά τη θεματική των δημοσιευμάτων, το 57% σχετίζεται με τον καταδυτικό τουρισμό, ενώ το 43% αφορά τον θερμαλισμό (Διάγραμμα 2). Η αυξημένη παρουσία δημοσιευμάτων γύρω από τον καταδυτικό τουρισμό συνδέεται με τη διαβούλευση του νέου νομοσχεδίου, που βρίσκεται σε εξέλιξη και αφορά την αναθεώρηση του υφιστάμενου ρυθμιστικού πλαισίου για τις καταδυτικές δραστηριότητες.

Διάγραμμα 2: Ποσοστιαία κατανομή αναφορών σε θερμαλισμό ή καταδυτικό τουρισμό των δημοσιευμάτων



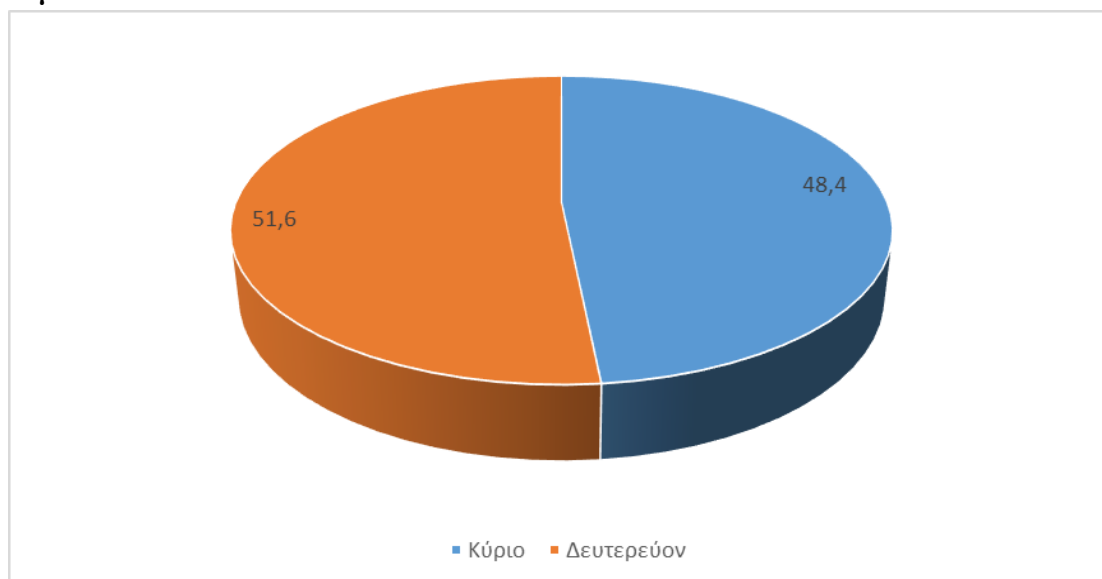
Η περαιτέρω διερεύνηση της ως άνω κατανομής ανά είδος Μέσου δείχνει ότι οι δύο κατηγορίες αναφορών κατανέμονται ελαφρώς πιο ισορροπημένα στα τοπικά μέσα, ενώ τόσο τα ειδικά-θεματικά μέσα, όσο και τα μέσα γενικής ενημέρωσης περιέχουν δημοσιεύματα που αναφέρονται κυρίως στον καταδυτικό τουρισμό (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3: Αναφορές σε θερμαλισμό/καταδυτικό τουρισμό ανά είδος Μέσου
(chi square p value=.112)



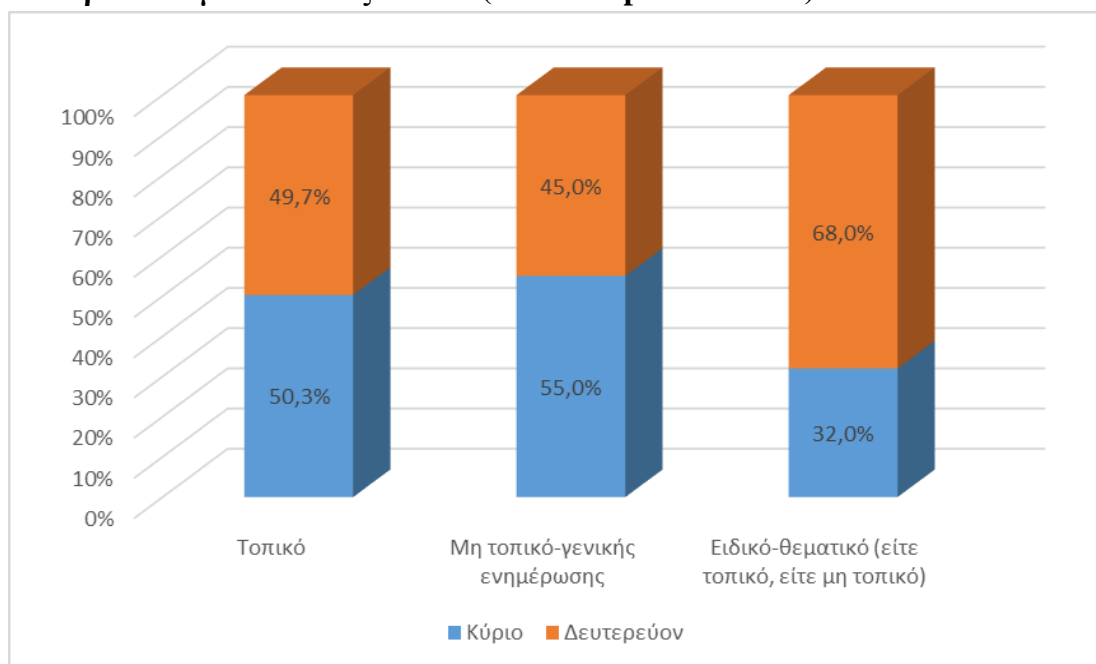
Δεν παρατηρούνται σημαντικές διαφορές στον αριθμό των δημοσιευμάτων που αναλύθηκαν και όπου ο θερμαλισμός ή/και ο καταδυτικός τουρισμός αποτελεί κύριο ή δευτερεύον θέμα. Ωστόσο, καταγράφεται οριακά υψηλότερος αριθμός δημοσιευμάτων, όπου τα εν λόγω ζητήματα αποτελούν δευτερεύοντα θέματα, (51,6%, Διάγραμμα 4), δηλαδή δεν αποτελούν το νοηματικό επίκεντρο του δημοσιεύματος.

Διάγραμμα 4: Θερμαλισμός ή/και καταδυτικός τουρισμός ως κύριο ή δευτερεύον θέμα



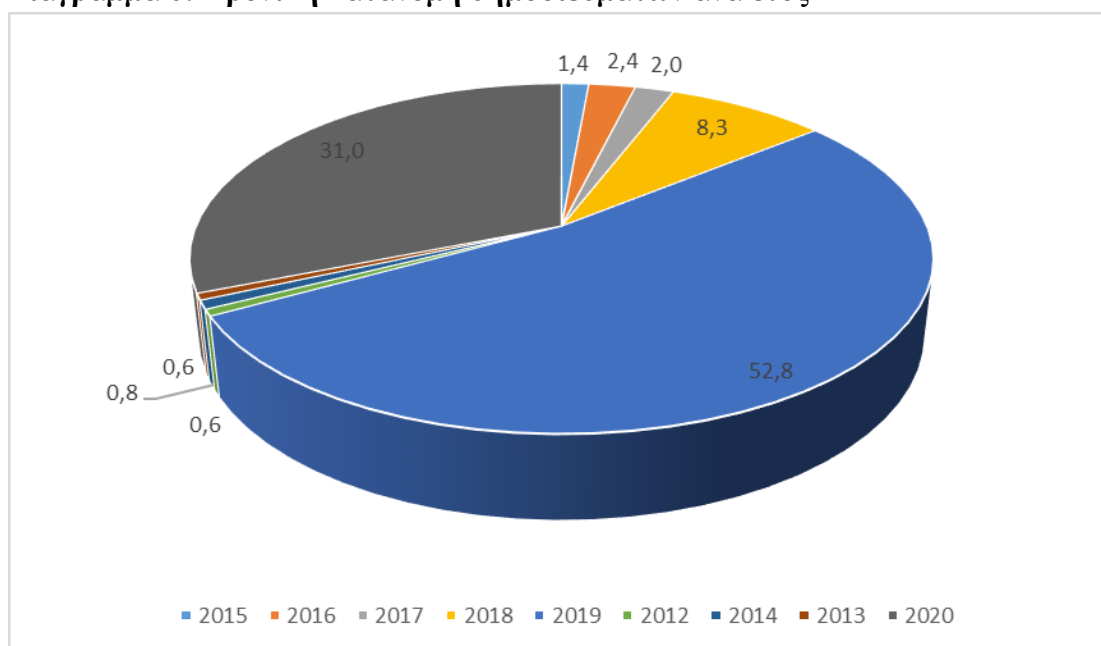
Ειδικότερα, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 5, ο θερμαλισμός ή/και ο καταδυτικός τουρισμός αναφέρονται ως κύρια θέματα σε ιστοσελίδες γενικής ενημέρωσης (55%) και σε τοπικά μέσα σε ποσοστό 50,3%. Αντίθετα, οι ειδικές-θεματικές ιστοσελίδες που εξετάστηκαν παρουσιάζουν τις θεματικές που εστιάζει αυτή η έρευνα κυρίως ως δευτερεύοντα θέματα (68%) (Διάγραμμα 5). Το υψηλό ποσοστό εμφάνισης του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού ως δευτερευόντων θεμάτων σε ειδικές-θεματικές ιστοσελίδες οφείλεται στο ότι, σύμφωνα με τη μηχανή αναζήτησης της Google και την κατάταξη των ενημερωτικών ιστοσελίδων, ως ειδικές ενημερωτικές ιστοσελίδες συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα σελίδες που εστιάζουν σε θέματα τουρισμού (π.χ. money-tourism.gr, tornosnews.gr, traveldailynews.gr), σε θέματα υγείας (π.χ. onmed.gr, mednutrition.gr), σε ζητήματα που αφορούν τις αγροτικές περιοχές (π.χ. yraithros.gr, agronews.gr), σε υπαίθριες δραστηριότητες (π.χ. maxmag.gr) ή σε θέματα «πόλης», όπως δηλώνεται στην ταυτότητα του parallaximag.gr.

Διάγραμμα 5: Αναφορά σε θερμαλισμό/καταδυτικό τουρισμό ως κύριο ή δευτερεύον θέμα ανά είδος Μέσου (chi square p value= .001)



Σε ό,τι αφορά τη χρονική κατανομή των δημοσιευμάτων που μελετήθηκαν (όπως αυτά εμφανίστηκαν στη μηχανή αναζήτησης της Google), το 52,8% αυτών δημοσιεύτηκαν το 2019, το 31% το 2020, το 8,3% το 2018. Η πλειονότητα των δημοσιευμάτων εντοπίζονται την τελευταία τριετία, (92,1%), γεγονός που μπορεί να συνδέεται με το αυξανόμενο ενδιαφέρον για την αύξηση του αριθμού πιστοποιημένων και εκμεταλλεύσιμων ιαματικών πηγών, τη διαβούλευση του νέου νομοσχεδίου για τον καταδυτικό τουρισμό και τη θέση σε ισχύ του νομοσχεδίου για τους Φορείς Διαχείρισης των Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών καθώς και την εκ νέου αναθεώρησή του.

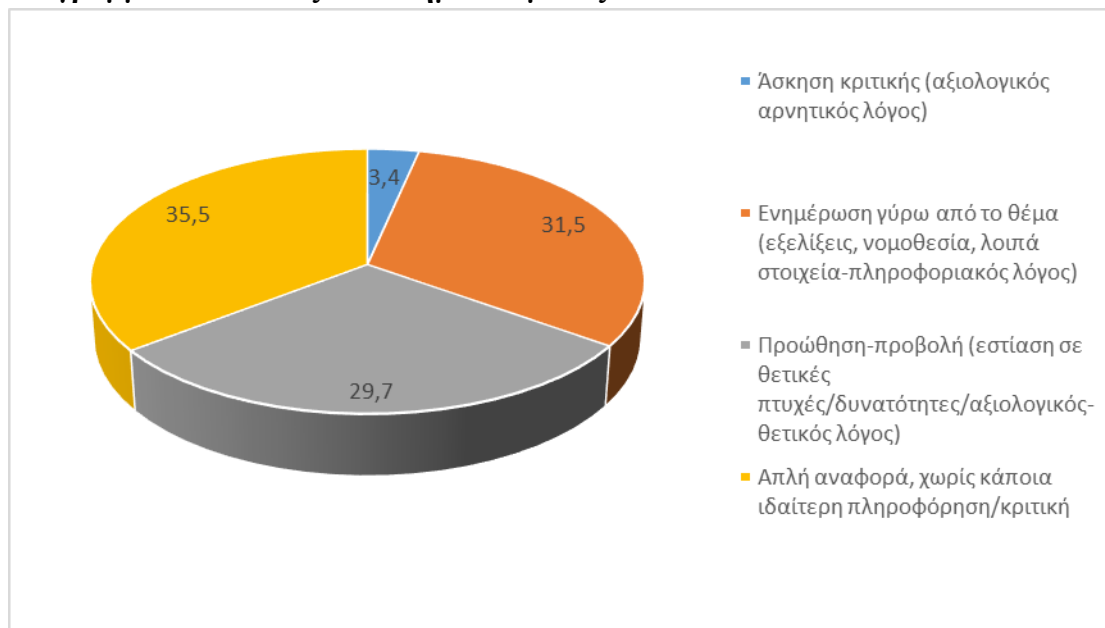
Διάγραμμα 6: Χρονική κατανομή δημοσιευμάτων ανά έτος



Όσον αφορά τον σκοπό των δημοσιευμάτων, όπως αυτός προκύπτει από το περιεχόμενό τους, φαίνεται κατ' αρχάς ότι πλέον του ενός τρίτου των δημοσιευμάτων (35,5%) κάνουν απλή αναφορά στον θερμαλισμό ή/και καταδυτικό τουρισμό, χωρίς να προσφέρουν κάποια ουσιαστική πληροφόρηση (Διάγραμμα 7). Τούτο δύναται να ερμηνευθεί από το γεγονός ότι τα δημοσιεύματα που μελετήθηκαν για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας κάνουν αναφορά σε αυτά τα ζητήματα στο πλαίσιο της ευρύτερης παρουσίασης μιας περιοχής και της τουριστικής προώθησής της, παραθέτοντας όλο το εύρος των δραστηριοτήτων αναψυχής που παρέχονται. Σε αυτές τις περιπτώσεις και σύμφωνα με τη «δομική» κατηγοριοποίηση που παρουσιάστηκε στο Διάγραμμα 5, οι αναφορές στον θερμαλισμό ή/και τον καταδυτικό τουρισμό είναι δευτερεύουσες, ενώ οι ακόλουθες περιεχομενικές κατηγορίες μπορεί δομικά να εμφανίζονται είτε ως κύριες, είτε ως δευτερεύουσες αναφορές. Τις απλές αναφορές ακολουθούν με ποσοστό 31,5%, τα δημοσιεύματα που μέσω πληροφοριακού λόγου ενημερώνουν για εξελίξεις στους τομείς του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού (ρυθμιστικό πλαίσιο, νομοθεσία, διοργάνωση σχετικών εκδηλώσεων, ομιλίες κλπ.), ιδιαίτερα κατά τα έτη 2019 και 2020. Στη συνέχεια συναντάμε δημοσιεύματα, τα οποία μέσω της άρθρωσης θετικού αξιολογικού λόγου, «προωθούν» τις δυνατότητες -ως επί το πλείστον ως προς την αξιοποίηση/προβολή ως τουριστικών προϊόντων- τόσο του θερμαλισμού, όσο και του καταδυτικού τουρισμού (29,7%). Τέλος, συναντάμε ένα μικρό ποσοστό δημοσιευμάτων (μόλις 3,4%), στα οποία επικρατεί ο αξιολογικός αρνητικός λόγος και επιδίδονται σε άσκηση κριτικής επί των επιμέρους ζητημάτων που αφορούν τον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό, με μια έμφαση σε δημοσιεύματα που αναφέρονται με κριτικό τρόπο στο άρθρο 8 του νέου σχεδίου νόμου για τον καταδυτικό τουρισμό, το οποίο τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση μέχρι τις 9 Μαρτίου 2020¹.

¹ Ενδεικτικά δημοσιεύματα με αξιολογικό αρνητικό λόγο: «Κύματα αντιδράσεων σηκώνει το σ.ν. για τον καταδυτικό τουρισμό» (<https://www.eleftheria.gr/οικονομία/item/253489-κύματα-αντιδράσεων-σηκώνει-το-σ-ν-για-τον-καταδυτικό-τουρισμό.html>), «Κύματα αντιδράσεων σηκώνει το σ.ν. για τον

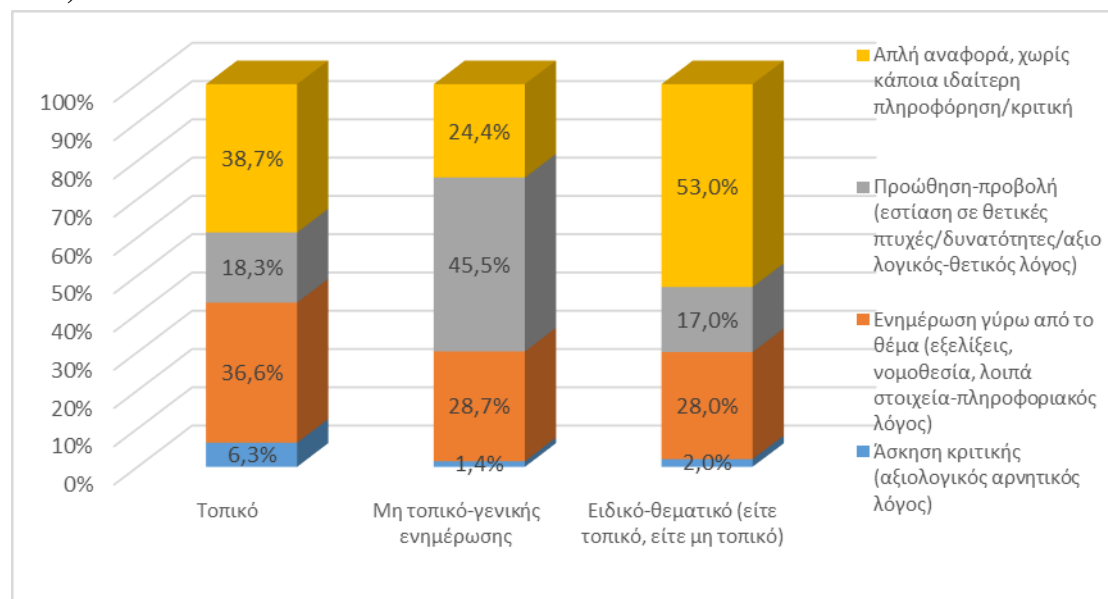
Διάγραμμα 7: «Σκοπός» του δημοσιεύματος



Η ύπαρξη μεγάλου ποσοστού δημοσιευμάτων, τα οποία είτε κάνουν απλή αναφορά, είτε «προωθούν» τον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό συνδυαστικά αθροίζουν 65,3%, δηλαδή σχεδόν τα δύο τρίτα του συνόλου του δείγματός μας. Τούτο μαρτυρά την περιορισμένη ουσιαστική συζήτηση στα μέσα ενημέρωσης (τοπικά και μη) σχετικά με τις περιβαλλοντικές διαστάσεις του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού, καθώς και τις επιπτώσεις τους ιδίως για την τοπική κοινωνία. τον θερμαλισμό

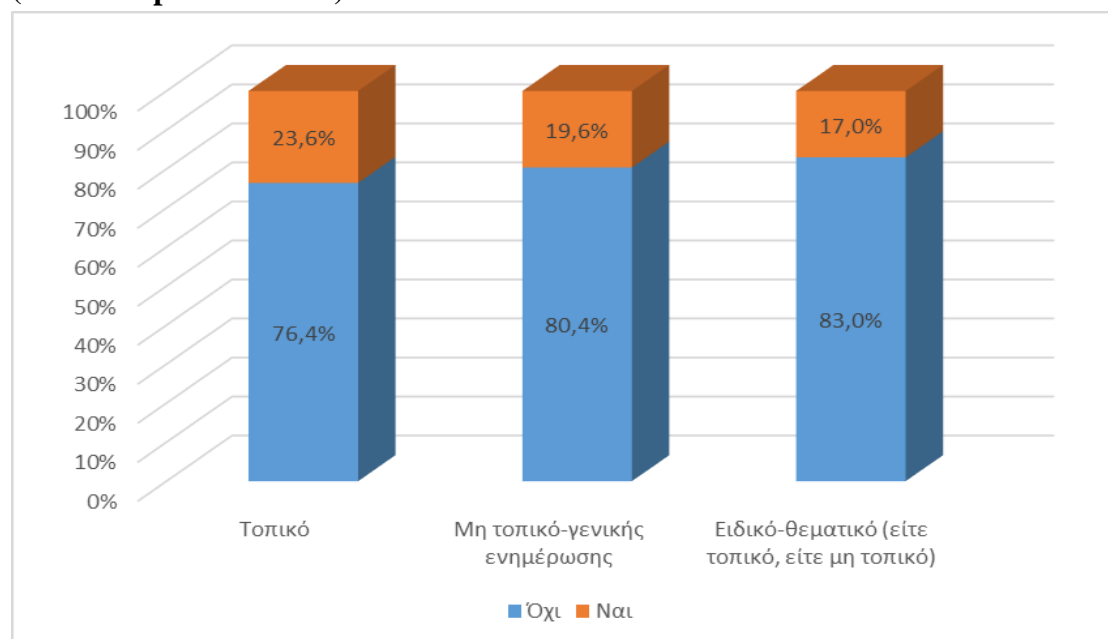
Εξετάζοντας την κατανομή του «σκοπού» των δημοσιευμάτων ανά είδος Μέσου, παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των ειδών που μελετήθηκαν. Τα δημοσιεύματα που εμφανίζονται στα τοπικά μέσα είναι σχεδόν μοιρασμένα ανάμεσα σε απλές αναφορές (χωρίς πληροφοριακή αξία) (38,7%) και σε ενημέρωση για εξελίξεις στους τομείς του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού (36,6%). Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι τα τοπικά μέσα περιέχουν σημαντικά υψηλότερο ποσοστό αρνητικού λόγου (6,3%) σε σύγκριση με τα υπόλοιπα μέσα και τη συνολική μέση τιμή εκφοράς αρνητικού λόγου (3,4%, Διάγραμμα 6). Τα δημοσιεύματα στα μέσα γενικής ενημέρωσης εστιάζουν πρωτίστως στην προώθηση-προβολή του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού σε ποσοστό 45,5%, ενώ δευτερευόντως παρουσιάζουν και εξελίξεις γύρω από τους δύο αυτούς τομείς. Τέλος, τα ειδικά-θεματικά μέσα περιλαμβάνουν στην πλειονότητα των δημοσιευμάτων τους (53%) απλές αναφορές για τον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό, ενώ σε ένα ποσοστό 28% αναφέρουν και σχετικές εξελίξεις (Διάγραμμα 8).

Διάγραμμα 8: «Σκοπός» του δημοσιεύματος ανά είδος Μέσου (chi square p value= .000)



Διερευνώντας τις αναφορές σε οποιοδήποτε νομικό/θεσμικό/ρυθμιστικό πλαίσιο σχετικά με τον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό και τον τρόπο με τον οποίο αυτό σχολιάζεται, προκύπτει ότι μόνο τα τοπικά μέσα έχουν αναφορές σε νομικό-ρυθμιστικό πλαίσιο σε ποσοστό άνω του 20% των δημοσιευμάτων τους, ενώ τα μέσα γενικής ενημέρωσης και τα ειδικά-θεματικά μέσα κάνουν αναφορά στο νομικό πλαίσιο σε ποσοστό 19,6% και 17% των δημοσιευμάτων τους αντίστοιχα (Διάγραμμα 9).

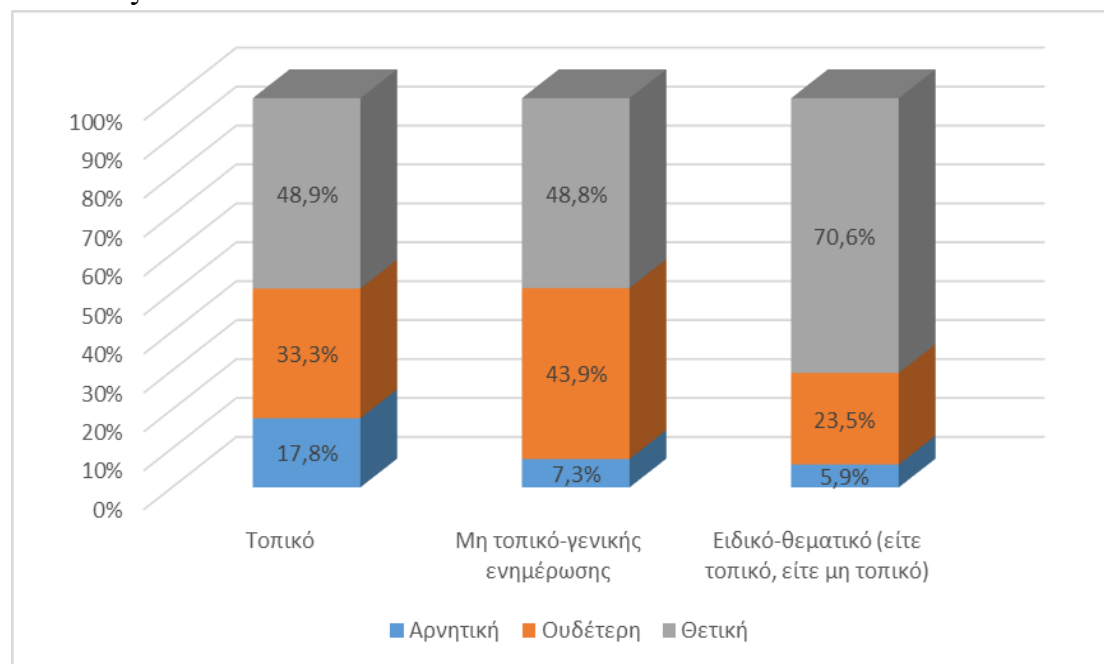
Διάγραμμα 9: Αναφορά σε νομικό/θεσμικό/ρυθμιστικό πλαίσιο ανά είδος Μέσου (chi square p value= .379)



Στις περιπτώσεις που γίνεται αναφορά σε νομικό/θεσμικό/ρυθμιστικό πλαίσιο (n=103), αυτό παρουσιάζεται πρωτίστως με θετικό τρόπο σε ποσοστό σχεδόν 71% στα ειδικά-θεματικά μέσα και σε ποσοστό σχεδόν 50% σε τοπικά και μέσα γενικής

ενημέρωσης. Στα υψηλά ποσοστά της θετικής παρουσίασης συμβάλλει και το γεγονός ότι προς το τέλος του 2019 και κατά το πρώτο τρίμηνο του 2020, εμφανίζονται δημοσιεύματα που αναφέρονται στο υπό διαβούλευση νομοσχέδιο για τον καταδυτικό τουρισμό, το οποίο εκτιμάται ότι θα δώσει αναπτυξιακή προοπτική στον τομέα αυτό και, ως εκ τούτου, παρουσιάζεται με θετικό τρόπο από τη συντριπτική πλειονότητα των δημοσιευμάτων (Διάγραμμα 10).

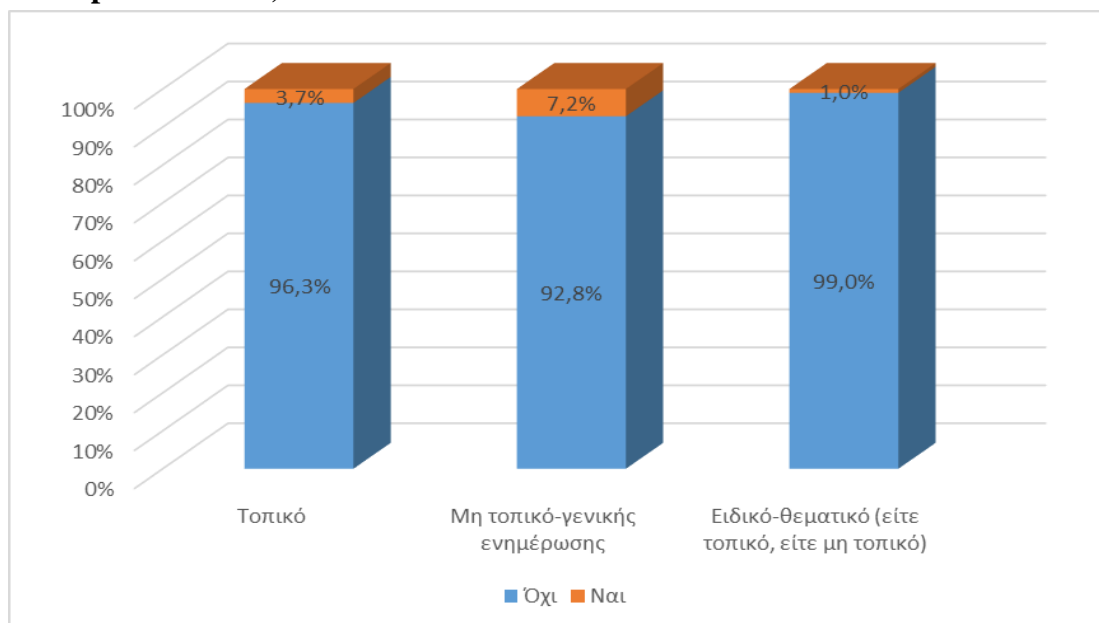
Διάγραμμα 10: Αξιολόγηση αναφορών σε νομικό/θεσμικό/ρυθμιστικό πλαίσιο ανά είδος Μέσου²



Σε ό,τι έχει να κάνει με τις περιβαλλοντικές επιδράσεις των θερμαλικών και καταδυτικών εγκαταστάσεων ή/και δραστηριοτήτων, αυτές αναφέρονται σε μόλις 23 δημοσιεύματα επί συνόλου 502 που μελετήθηκαν. Όπως δείχνει και το Διάγραμμα 11, η όποια αναφορά/συζήτηση σε περιβαλλοντικές επιδράσεις των θερμαλικών και καταδυτικών εγκαταστάσεων ή/και δραστηριοτήτων ανά είδος Μέσου είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Λόγος για περιβαλλοντικές επιδράσεις γίνεται πρωτίστως σε ιστοσελίδες γενικής ενημέρωσης (σε ποσοστό 7,2%), ενώ είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι τόσο τα τοπικά (με ποσοστό 3,7%), όσο και τα ειδικά-θεματικά μέσα (με ποσοστό 1%), επί της ουσίας δεν αναφέρονται σε περιβαλλοντικές επιπτώσεις των θερμαλικών και καταδυτικών δραστηριοτήτων.

² Ο έλεγχος χ τετράγωνο (chi-square test) δεν είναι έγκυρος.

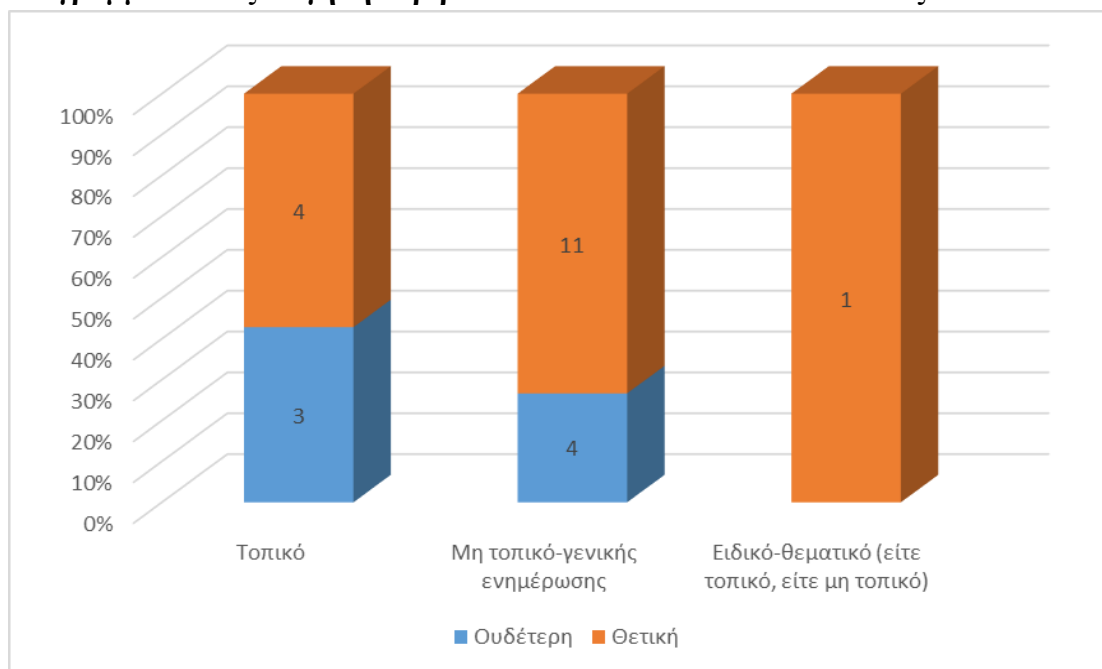
Διάγραμμα 11: Αναφορά σε περιβαλλοντικές επιπτώσεις ανά είδος Μέσου (chi square p value= .039)



Στα περιορισμένα δημοσιεύματα, στα οποία γίνεται αναφορά στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις αυτών των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, υπογραμμίζεται πρωτίστως η θετική συμβολή τους στην αντιμετώπιση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης (Διάγραμμα 12). Τούτο συνδέεται κυρίως με το γεγονός ότι στα καταδυτικά πάρκα απαγορεύεται κάθε είδους αλιεία και ανθρώπινη επέμβαση και επιτρέπεται μόνο η ελεγχόμενη δραστηριότητα των καταδύσεων αναψυχής. Κατά συνέπεια, η διαμόρφωση ενός καταδυτικού πάρκου συνεπάγεται παρόμοιους περιορισμούς στην άσκηση παραγωγικών δραστηριοτήτων εντός της οριοθετημένης περιοχής, όπως εκείνοι που δύνανται να ληφθούν εντός μιας ΘΠΠ. Εξ αιτίας αυτών των περιορισμών, αν και διαφέρουν ως προς τον σκοπό που υιοθετήθηκαν, καταδυτικό πάρκο και ΘΠΠ εκτιμάται ότι μπορούν να συμβάλλουν εξίσου στη διατήρηση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας. Εύλογα, λοιπόν, τα τελευταία χρόνια προκρίνεται στην Ελλάδα η διαμόρφωση καταδυτικών πάρκων ή υποθαλάσσιων μουσείων εντός των οριοθετημένων ΘΠΠ ως μέσο προώθησης της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης.

Σημειώνεται δε ότι τα δημοσιεύματα που μελετήθηκαν δεν κάνουν καμία αναφορά σε πιθανές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη συναφή παράκτια και θαλάσσια εμπορική δραστηριότητα (π.χ. δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων που θα προσφέρουν υπηρεσίες καταδυτικού τουρισμού, επέκταση ήδη υπάρχουσών ξενοδοχειακών μονάδων, κρουαζιέρες σε θαλάσσια αξιοθέατα, επιπτώσεις στην αλιευτική δραστηριότητα κ.λπ.).

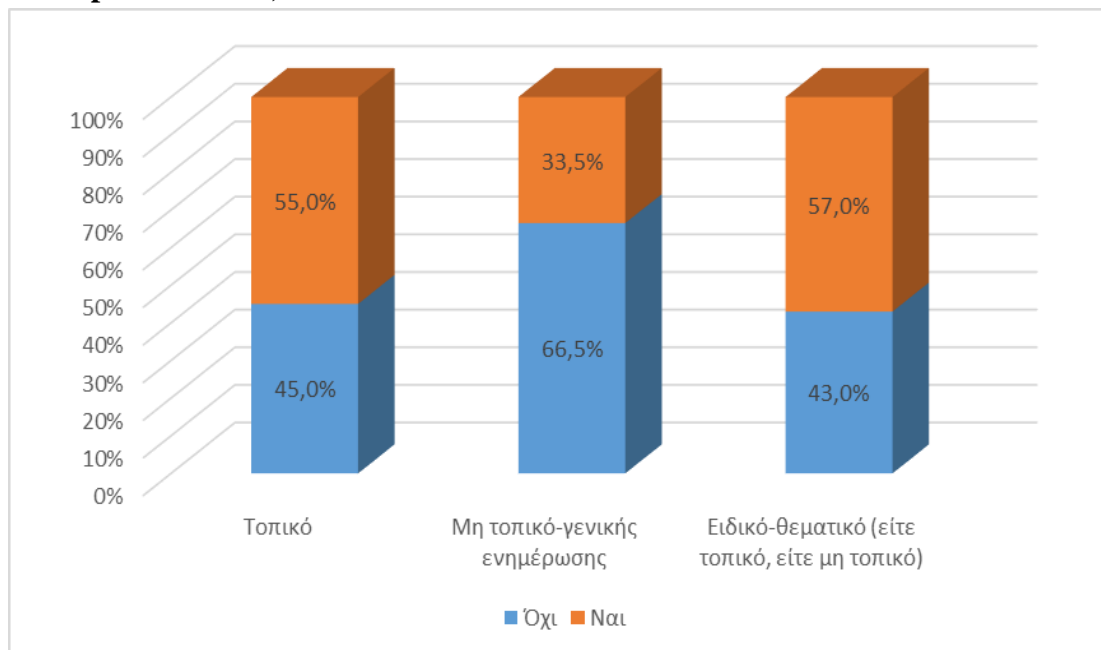
Διάγραμμα 12: Αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ανά είδος Μέσου³



Από τις παραμέτρους παρουσίασης του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού που διερευνήθηκαν, η πλέον διαδεδομένη είναι η αναφορά σε οικονομικές παραμέτρους (n=232). Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 13, οι οικονομικές παράμετροι των δύο αυτών τομέων δραστηριότητας αναφέρονται στην πλειονότητα των δημοσιευμάτων των τοπικών και των ειδικών-θεματικών Μέσων, σε ποσοστό 55% και 57% αντίστοιχα. Τούτο δείχνει την επικρατούσα τάση των σχετικών αναφορών να προσεγγίζουν τον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό πρωτίστως ως οικονομικές δραστηριότητες, εστιάζοντας στο οικονομικό-επιχειρηματικό-επενδυτικό τους σκέλος και παραβλέποντας άλλες σημαντικές πτυχές που θα έπρεπε να βρίσκονται στο επίκεντρο της δημόσιας συζήτησης, όπως π.χ. οι περιβαλλοντικές διαστάσεις (βλ. Διάγραμμα 11).

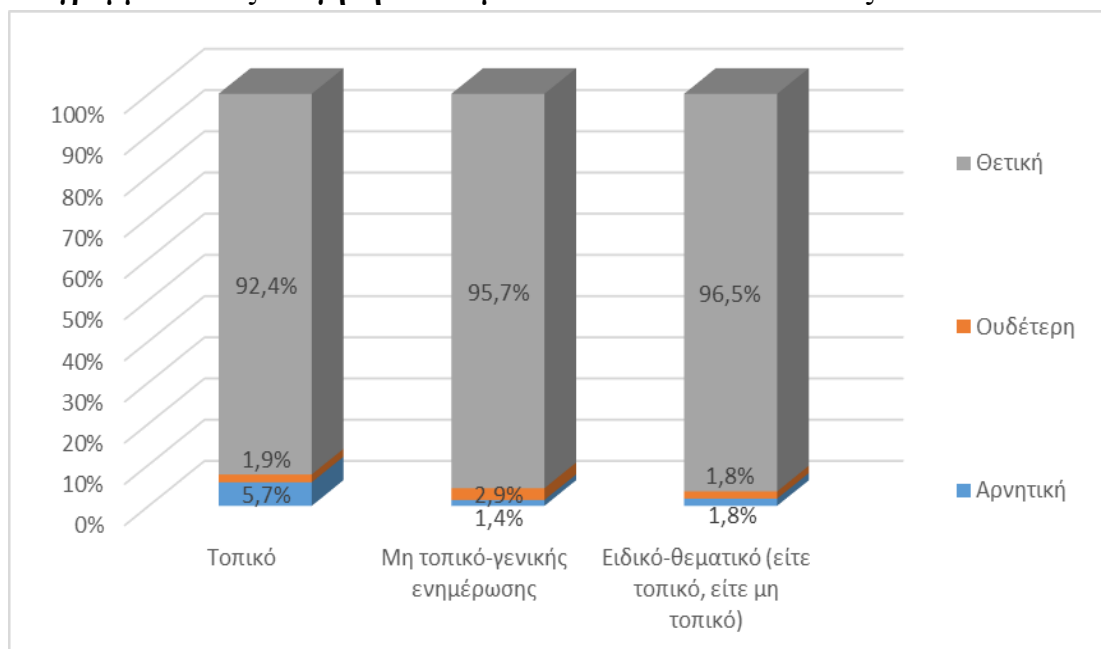
³ Ο έλεγχος χ τετράγωνο (chi-square test) δεν είναι έγκυρος.

Διάγραμμα 13: Αναφορά σε οικονομικές παραμέτρους ανά είδος Μέσου (chi square p value= .000)



Διαπιστώνεται ότι στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, οι οικονομικές επιπτώσεις που συνδέονται με τον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό, αναφέρονται με θετικό τρόπο. Πιο συγκεκριμένα, οι δραστηριότητες αυτές παρουσιάζονται πρωτίστως ως επενδυτικές ευκαιρίες και συνδέονται με την ανάπτυξη και περαιτέρω ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο (Διάγραμμα 14).

Διάγραμμα 14: Αξιολόγηση οικονομικών επιπτώσεων ανά είδος Μέσου⁴



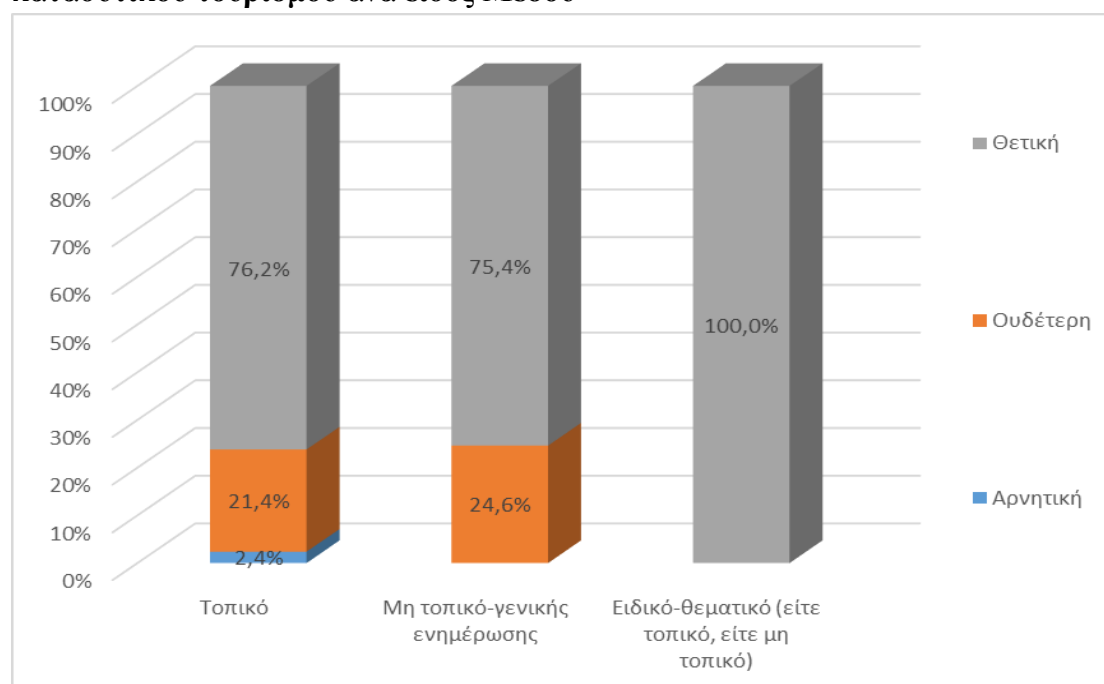
Όπως ήταν αναμενόμενο, σε συνέχεια του προηγούμενου ευρήματος, σε αντίστοιχη -ξεκάθαρα θετική- λογική κινούνται και οι όποιες αναφορές σε

⁴ Ο έλεγχος χ τετράγωνο (chi-square test) δεν είναι έγκυρος.

οικονομικές επιδράσεις της ανάπτυξης του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού, τόσο σε τοπικό (n=150) όσο και σε εθνικό (n=60) επίπεδο.

Σε συνέχεια των «οικονομοκεντρικής λογικής» παραμέτρων, συναντάμε αναφορές στις παρεχόμενες υπηρεσίες του θερμαλισμού (π.χ. είδη θεραπειών, ασθένειες που «αντιμετωπίζει», παροχές που προσφέρουν οι οργανωμένες θερμαλικές εγκαταστάσεις) και του καταδυτικού τουρισμού (π.χ. πληροφορίες για καταδύσεις, αξιοθέατα που είναι προσβάσιμα ανά τόπο), οι οποίες αναφέρονται σε 122 δημοσιεύματα. Η θετική αποτύπωση διέπει και αυτή την παράμετρο αναφοράς στον θερμαλισμό και τον καταδυτικό τουρισμό (Διάγραμμα 15).

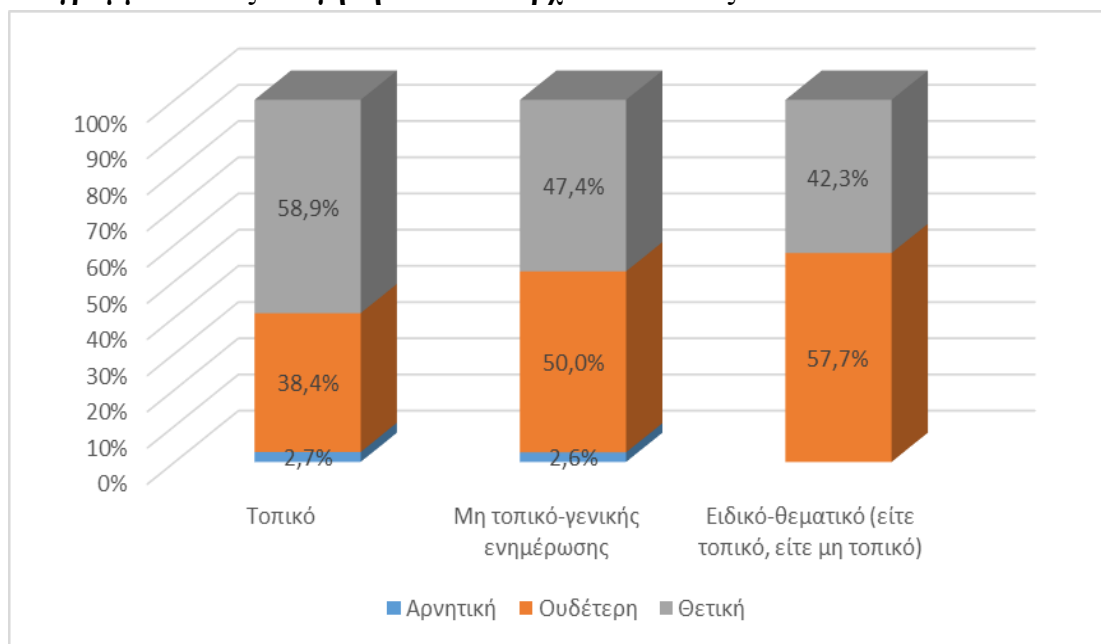
Διάγραμμα 15: Αξιολόγηση παροχών-υπηρεσιών θερμαλισμού ή/και καταδυτικού τουρισμού ανά είδος Μέσου⁵



Σε αντίστοιχη λογική με την αξιολόγηση των παροχών/υπηρεσιών του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού -ως προς το θετικό πρόσημο που τις διέπει- κινούνται και οι αναφορές στις τοπικές αρχές (δήμαρχοι, περιφερειάρχες και οι σύμβουλοι αυτών) στα δημοσιεύματα που εμφανίζονται (n=137). Πιο συγκεκριμένα, οι τοπικές αρχές είτε «αξιολογούνται» θετικά, είτε αναφέρονται με ουδέτερο τρόπο. Η τάση αυτή συνδέεται πιθανόν με το γεγονός ότι συνήθως οι τοπικές αρχές λαμβάνουν πρωτοβουλίες ή καλούνται να εφαρμόσουν τη νομοθεσία για την ανάπτυξη του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού σε τοπικό επίπεδο. Χαρακτηριστικό τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η Περιφέρεια Θεσσαλίας, η οποία δια του περιφερειάρχη της Κ. Αγοραστόυ εμφανίζεται ιδιαίτερα δραστήρια στην προώθηση ενός ανταγωνιστικού τουριστικού προϊόντος που περιλαμβάνει εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

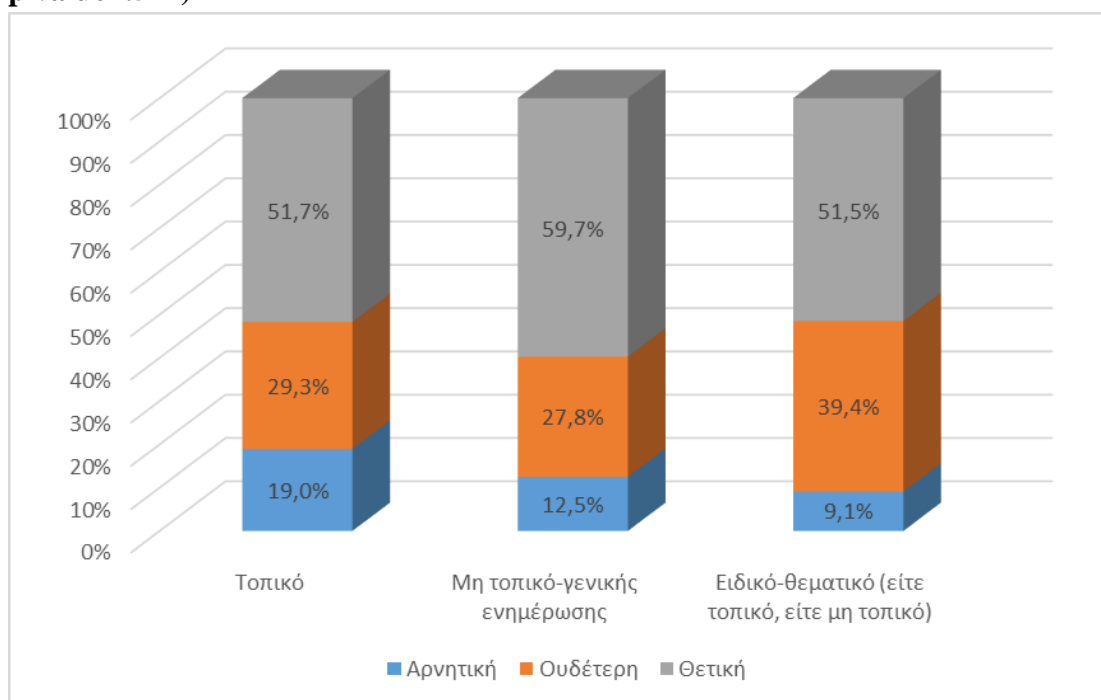
⁵ Ο έλεγχος χ τετράγωνο (chi-square test) δεν είναι έγκυρος.

Διάγραμμα 16: Αξιολόγηση τοπικών αρχών ανά είδος Μέσου⁶



Ανάλογη φαίνεται να είναι και η προσέγγιση των αναφορών για την -εκάστοτε- κυβέρνηση και, πιο συγκεκριμένα, για τους Υπουργούς και Υφυπουργούς Τουρισμού και Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής (n=163). Αυτό που διαφοροποιεί την αξιολόγηση της (εκάστοτε) κυβέρνησης από τους τοπικούς φορείς, είναι η ύπαρξη σημαντικά περισσότερων αρνητικών δημοσιευμάτων, τα οποία στα τοπικά μέσα που εξετάζονται αγγίζουν σχεδόν το 20%. Παρ' όλα αυτά, τα θετικά δημοσιεύματα είναι σαφώς περισσότερα σε όλες τις κατηγορίες Μέσων που διερευνούνται, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 17.

Διάγραμμα 17: Αξιολόγηση (εκάστοτε) κυβέρνησης ανά είδος Μέσου (chi square p value=.522)



⁶ Ο έλεγχος χ τετράγωνο (chi-square test) δεν είναι έγκυρος.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μολονότι έγινε αναζήτηση πιθανών αναφορών στην ΕΕ στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, στο δείγμα των δημοσιευμάτων που συμπεριλαμβάνονται στην ανάλυση δεν γίνεται καμία αναφορά στην ΕΕ.

Συμπερασματικά

Από την ανάλυση περιεχομένου που διεξήχθη αναφορικά με την παρουσίαση των θεμάτων του θερμαλισμού και του καταδυτικού τουρισμού στα ΜΜΕ προκύπτουν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα.

Η λογική παρουσίασης των συγκεκριμένων θεματικών εστιάζει περισσότερο στις (θετικές) οικονομικές επιπτώσεις που θα έχει η «ανάπτυξη» και εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της Ελλάδας σε αυτούς τους τομείς. Δευτερευόντως, γίνεται αναφορά σε ρυθμιστικό/νομοθετικό πλαίσιο που είτε διέπει ήδη, είτε τελεί υπό επεξεργασία, προκειμένου να ρυθμίσει τη λειτουργία -για την περίοδο της έρευνάς μας- κυρίως του καταδυτικού τουρισμού σε θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές.

Ακόμα πιο περιορισμένη είναι η συζήτηση για τις όποιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, και στο βαθμό που γίνεται σχετική αναφορά, αυτή περιορίζεται στις θετικές επιπτώσεις που θα έχει η οριοθέτηση ΘΠΠ στη θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα, χωρίς να γίνονται αναφορές σε όποιες άλλες πιθανές επιπτώσεις. Εντοπίζεται μεγάλος όγκος δημοσιευμάτων, που κάνουν απλές αναφορές είτε στον θερμαλισμό είτε/και στον καταδυτικό τουρισμό, χωρίς να προσφέρουν οποιαδήποτε ουσιαστική πληροφορία σχετικά με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες.

Εν γένει, το πλαίσιο παρουσίασης τόσο του θερμαλισμού όσο και του καταδυτικού τουρισμού εστιάζει στην προώθησή τους ως μορφές (εναλλακτικού) τουρισμού, συζητώντας τις όποιες επιπτώσεις (οικονομικές, περιβαλλοντικές) με κυρίαρχα θετικό πρόσημο.